

ŚRODKI POMOCNICZE	NORMA BRANŻOWA	BN-73
	Środki pomocnicze dla włókiennictwa Ocena zdolności odklejania środków pomocniczych opartych o amylazy bakteryjne	6060-04
		Grupa katalogowa X 99

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest metoda badania zdolności odklejania środków pomocniczych opartych o amylazy bakteryjne.

1.2. Zakres stosowania. Metodę należy stosować do laboratoryjnej oceny i kontroli zdolności odklejania środków pomocniczych opartych o amylazy bakteryjne, stosowane we włókiennictwie, jak również do oceny stopnia odklejania krochmalu z tkanin za pomocą amylaz bakteryjnych.

1.3. Określenia

1.3.1. Zdolność odklejania - zdolność obniżania zawartości skrobi na tkaninie klejonej w sposób standardowy, określana ilością środka odklejającego w g/dm^3 , która w określonych warunkach oznaczania w ciągu 120 min obniża zawartość skrobi do stopnia odklejania 50.

1.3.2. Stopień odklejania - zmniejszenie ilości skrobi na tkaninie odklejonej, mierzony procentowym stosunkiem ilości światła odbitego od niej do ilości światła odbitego przez tego samego rodzaju tkaninę nieklejoną.

2. METODA OZNACZANIA

2.1. Zasada metody polega na oznaczeniu stężenia roztworu (g/dm^3), dla którego stopień odklejania wynosi 50. Stężenie to odczytuje się z wykresu sporządzonego w następujący sposób: wyznacza się stopnie odklejania dla kilku stężeń danego środka pomocniczego (g/dm^3) i nanosi zależności między stopniem odklejania i stężeniem roztworu danego środka pomocniczego przez odłożenie na osi odciętych stężenia, a stopień odklejania próbki tkaniny standardowo krochmalonej i potraktowanej roztworem środka pomocniczego o danym stężeniu na osi rzędnych.

2.2. Przyrządy i materiały

- Termostat.
- Pehametr.
- Fotometr Pulfricha z kulą Ulbrichta lub inny aparat fotometryczny odpowiedni do pomiaru odbicia światła.

- Wyżymaczka laboratoryjna.
- Probówki o wymiarach 20×200 mm.
- Pinceta.
- Tkanina bawełniana S-96 odpowiadająca następującym wymaganiom:
  - masa 1 m² tkaniny - 140 g/m² ±5%,
  - Nm osnowy i wątku - 34/34,
  - gęstość osnowy na 10 cm - 230 ±5%,
  - gęstość wątku na 10 cm - 230 ±5%,
  - splot - płócienny.

2.3. Odczynniki i roztwory

- Kwas octowy cz. roztwór 0,5 n przygotowany w następujący sposób: 28,5 cm³ kwasu octowego lodowatego rozcieńczyć wodą w kolbie pomiarowej pojemności 1000 cm³, dopełnić wodą do kreski i wymieszać.
- Kwas solny cz.d.a., roztwór 1-procentowy przygotowany w następujący sposób: 23,0 cm³ 36-procentowego roztworu kwasu solnego rozcieńczyć wodą w kolbie pomiarowej pojemności 1000 cm³ i wymieszać.
- Amoniak cz., roztwór 0,5m przygotowany w następujący sposób: 37,5 cm³ 25-procentowego roztworu amoniaku rozcieńczyć wodą w kolbie pomiarowej pojemności 1000 cm³ i wymieszać.
- Chlorek sodowy cz.d.a., roztwór 5-procentowy przygotowany w następujący sposób: 5 g odważonego z dokładnością do 0,1 g chlorku sodowego rozpuścić w 95 cm³ wody destylowanej.
- Jod sublimowany cz.
- Jodek potasowy cz.d.a.
- Skrobia rozpuszczalna cz.d.a.
- Baktolaza 400% (produkt firmy szwajcarskiej - SCHWEIZERISCHE FERMENT A.G.).

2.4. Przygotowanie roztworu jodu. Roztwór stężony jodu przygotować w następujący sposób: 11g kryształicznego jodu i 22 g jodku potasowego, odważone z dokładnością do 0,1 g, rozpuścić w wodzie destylowanej, przenieść do kolby pomiarowej pojemności 500 cm³, dopełnić wodą do kreski i wymieszać. Roztwór ten może być przechowywany przez kilka miesięcy. Roztwór do badań przygotować w następujący sposób: 2 cm³ stężonego roztworu jo-

Zjednoczenie Przemysłu Organicznego
Ustanowiona przez Naczelnego Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Organicznego ORGANIKA dnia 5 czerwca 1973 r.
jako norma obowiązująca w zakresie czynności określonych normą od dnia 1 kwietnia 1974 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 37/1973 poz. 112)

du i 20 g jodku potasowego rozpuścić w wodzie, przenieść do kolby pomiarowej pojemności 500 cm³, dopełnić wodą i wymieszać. Roztwór ten może być używany w ciągu 5 dni; należy chronić go od światła.

2.5. Przygotowanie kleju skrobiowego. W zlewce pojemności 1500 cm³ odważyć z dokładnością 0,1 g 20 g skrobi, dodać 980 cm³ wody, zagotować i utrzymywać w stanie wrzenia przez 1,5 godz na łaźni glicerynowej w temperaturze 120°C, mieszając mieszadłem elektrycznym o prędkości obrotowej 400 ± 450 obr/min. Po skończonym ogrzewaniu zlewkę należy zdjąć z łaźni, dopełnić wyparowaną wodą i ochłodzić do 50°C mieszając od czasu do czasu.

2.6. Krochmalenie tkaniny. Kawalek tkaniny nasycić roztworem kleju skrobiowego przygotowanym wg 2.5 o temperaturze 50°C i dwukrotnie przepuścić przez wyżymaczkę laboratoryjną z efektem odżęcia 100%.

Tkaninę wysuszyć w temperaturze pokojowej i rozdzielić na kawałki o wymiarach 60×120 mm i masie 1 g. Kawałki tkaniny należy przechowywać w eksykatorze o temperaturze pokojowej i wilgotności względnej 65%. Czas przechowywania nie powinien przekraczać 2 miesięcy.

2.7. Kontrola jakości nakrochmalonej tkaniny przy użyciu Baktolazy 400%. Przygotować roztwory Baktolazy 400% o stężeniu 0,2; 0,5; 1,0 i 2,0 g/dm³ i pH = 6,2 ± 0,2. Do próbek odmierzając po 35 cm³ każdego z roztworów, umieścić w termostacie o temperaturze 70°C na 10 min, a potem włożyć do każdej kawałek nakrochmalonej tkaniny o wymiarach 60×120 mm. Od czasu do czasu wstrząsać zawartość próbek. Po 120 min odklejania każdy kawałek tkaniny wyciągnąć pincetą i na 2 min umieścić w 35 cm³ 1-procentowego kwasu solnego w celu zniszczenia działania amylazy. Potem przemywać każdy kawałek tkaniny przez 5 min bieżącą wodą i wysuszyć na powietrzu, rozkładając na bibule filtracyjnej.

Wysuszone kawałki tkaniny umieścić na 10 min w 25 cm³ roztworu jodu, przygotowanego wg 2.4, następnie wyjąć na wyżymaczkę laboratoryjną z efektem odżęcia 100%. Po 1 min za pomocą fotometru Pulfricha z kulą Ulbrichta lub innego fotometru z filtrem żółtym zmierzyć odbicie światła przez złożony na dwoje kawałek tkaniny. Jednocześnie zmierzyć odbicie światła dla analogicznie przygotowanej tkaniny niekrochmalonej.

Obliczyć stopień odklejania (X) wg wzoru

$$X = \frac{R_p}{R_0} \cdot 100$$

w którym:

R_p - odbicie światła przez próbkę krochmaloną i odklejoną przy użyciu Baktolazy 400%,

R₀ - odbicie światła przez próbkę niekrochmaloną.

Dla uzyskania stopnia odklejania równego 50 stężenie Baktolazy 400% powinno wynosić 0,5 ± 0,05 g/dm³.

2.8. Przygotowanie roztworów amylazy do badania. Odważyć 5 g badanej amylazy bakteryjnej z dokładnością 0,002g i rozmieszać w wodzie o temperaturze pokojowej. Odstawić na 30 min i od czasu do czasu mieszać. Potem przenieść roztwór do kolby pomiarowej pojemności 500 cm³, uzupełnić wodą destylowaną do kreski, wymieszać i przesączyć do czystej, suchej zlewki przez fałdowany sączonek, odrzucając pierwszą część przesączonek. Za pomocą pehametru ustalić wielkość pH roztworu podstawowego.

W celu sporządzenia roztworów roboczych należy do 5 kolb pomiarowych pojemności 200 cm³ wprowadzić kolejno pipetą 2; 6; 10; 20 i 40 cm³ roztworu podstawowego, dodać do każdej kolby po 12 cm³ 5-procentowego roztworu chlorku sodowego i uzupełnić wodą do kreski. Stężenie badanej amylazy w tych roztworach wynosi odpowiednio 0,1; 0,3; 0,5; 1,0; i 2,0 g/dm³. Za pomocą pehametru określić pH przygotowanych roztworów. Jeżeli pH roztworu różni się od 6,2 o więcej niż ±0,2, ustawić końcową wielkość pH na 6,2 ± 0,2 za pomocą 0,5 M roztworu kwasu octowego albo 0,5 M roztworu amoniaku. Jeżeli stopień odklejania nie mieści się w zakresie przygotowanych stężeń, należy wykonać pomiary dla roztworów amylazy o stężeniu 1,2; 3,4; i 5 g/dm³ przygotowanych następująco: do kolb pomiarowych pojemności 100 cm³ pobrać kolejno 10; 20; 30; 40 i 50 cm³ roztworu podstawowego, dodać po 6 cm³ roztworu 5-procentowego chlorku sodowego i uzupełnić wodą destylowaną do kreski.

2.9. Wykonanie oznaczenia. Do próbek wg 2.2 e) odmierzyc za pomocą cylindra pomiarowego po 35 cm³ roztworów roboczych amylazy przygotowanych wg 2.8 i umieścić je w termostacie w temperaturze 70°C. Po 10 min do próbek należy szybko włożyć zwinięte w podłużnym kierunku kawałki nakrochmalonej tkaniny. Probówki zatkać gumowymi korkami i wstrząsnąć ich zawartość. Po 120 min, w czasie których probówki od czasu do czasu należy wstrząsnąć, każdy kawałek tkaniny należy wyciągnąć pincetą z probówki i na 2 min umieścić w 35 cm³ 1-procentowego roztworu kwasu solnego w temperaturze pokojowej w celu zniszczenia działania amylazy. Potem kawałki tkaniny przemywać przez 5 min chłodną bieżącą wodą z kranu. Przemyte kawałki suszyć na powietrzu, rozkładając je na bibule filtracyjnej. Następnie każdą próbkę umieścić na 10 min w 25 cm³ roztworu jodu przygotowanego wg 2.4 i wyjąć na wyżymaczkę laboratoryjną z efektem odżęcia 100%.

Po 1 min za pomocą fotometru Pulfricha z kulą Ulbrichta albo innego fotometru zmierzyć odbicie światła przy filtrze żółtym przez złożony podwójnie kawałek tkaniny. Jednocześnie zmierzyć odbicie światła przez próbkę tkaniny niekrochmalonej.

nej, zamoczoną w roztworze jodu. Dla każdego stężenia wykonać 3 równoległe oznaczenia. Odbicie światła dla każdej próbki obliczyć jako średnią arytmetyczną 5 równoległych pomiarów.

2.10. Ocena zdolności odklejania. Dla każdego oznaczenia obliczyć stopień odklejania (X) wg wzoru

$$X = \frac{R_p}{R_0} \cdot 100$$

w którym:

R_p - odbicie światła przez próbkę krochmaloną i odklejoną,

R_0 - odbicie światła przez próbkę niekrochmaloną.

Wartości stopnia odklejania 3 równoległych oznaczeń mogą się różnić od wartości średniej o $\pm 3\%$. W przypadku większego rozrzutu pomiary należy powtórzyć. Nanieść zależności między stopniem odklejania i stężeniem badanego roztworu, odkładając na osi odciętych stężenie badanego roztworu (g/dm^3), a na osi rzędnych stopień odklejania.

Przez uzyskane punkty przeprowadzić krzywą interpolując w razie potrzeby jej przebieg. Następnie z punktu odpowiadającego stopniowi odklejania 50, położonego na osi rzędnych, wykreślić prostą równoległą do osi odciętych i punkt jej przecięcia z wykreśloną krzywą rzutować na oś odciętych. Wyznaczone w ten sposób stężenie roztworu, dla którego stopień odklejania wynosi 50, określa zdolność odklejania badanej amylazy bakteryjnej.

3. Protokół

Protokół powinien zawierać:

- a) datę badania,
- b) nazwę badanego środka,
- c) wartość R_0 i R_p dla każdego badanego stężenia,
- d) stopień odklejania dla każdego badanego stężenia,
- e) wykres zależności stopnia odklejania od stężenia,
- f) stężenie badanego środka, wyrażone w g/dm^3 , dla którego stopień odklejania wynosi 50%.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE do BN-73/6060-04

Norma zgodna z Zaleceniem RWPG PC 2740-70 Текстильно вспомогательные вещества. Методы испытаний. Метод определения эффективности расшлихтовки проведенной с помощью бактериальных амилаз, przy

czym zastosowano skrobię cz.d.a. produkowaną w Polsce częściowo zgodną z zaleceniem, ale o najbardziej zbliżonych parametrach.